OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Hallitusneuvos Veikko Minkkinen

9.10.2020

VN/20470/2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 157/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta – lakivaliokunnan asiantuntijakuuleminen 9.10.2020 – yhteenveto ja arvio kirjallisista lausumista

Oikeusministeriö lausuu vastineena lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden ja intressitahojen kirjallisten lausuntojen johdosta seuraavan.

Finanssiala ry: Finanssiala ry tiedostaa tarpeen pidentää ulosottokaareen keväällä 2020 tehtyjen väliaikaisten muutosten voimassaoloa, koska koronavirusepidemian vaikutukset tuntuvat edelleen. Muutoksia ei kuitenkaan tulisi laajentaa nykyisestä. Ulosottotoiminnan sujuvuus olisi turvattava poikkeussäännösten mahdollisesti aiheuttamasta hallinnollisesta lisätyöstä huolimatta.

Muutosten voimassaolon pitkittyminen laskee todennäköisesti perintätulosta ainakin pidemmän ajan kuluessa. Tämä on hyvä huomioida, kun koronavirusepidemian aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet jatkuvat vielä tuntemattoman ajan, mutta todennäköisesti vähintään useita kuukausia.

Arvio: Ei muutosta

Suomen Yrittäjät: Pienet ja keskisuuret yritykset ovat hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa koronaviruksen leviämisestä johtuneen kriisin vuoksi. Ulosottokaaren väliaikaisten covid-19 –säännösten voimassaolon jatkamisella varmistetaan, että ulosottomiehillä on lainsäädäntöön perustuva mahdollisuus myöntää ulosottomenettelyssä joustoja, jotka huomioivat yrittäjien koronakriisin aiheuttaman taloustilanteen. Paitsi, että lakimuutoksella tuetaan ahdinkoon joutuneita yrittäjiä, sillä on merkitystä yritysten ja työpaikkojen säilymiselle. Näin ollen pidämme perusteltuna, että koronahelpotuksia jatketaan myös ulosoton osalta.

Suomen Yrittäjien, työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran 9.9. julkaiseman pk-yritysbarometrin mukaan koronakriisi ei ole yritysten osalta vielä ohi. Poikkeuksellisen kevään seurauksena pk-yritysten kassatilanne on heikentynyt voimakkaasti alkuvuodesta. Lähes 20 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on noussut keväästä kuudella prosenttiyksiköllä. Eniten maksuvaikeuksia on rakentamisessa ja kaupassa, joissa yrityksistä joka viides raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Barometrin tulosten valossa myös odotukset liikevaihdon kehityksestä laskivat jyrkästi.

Monet yritykset ja toimialat korjaavat edelleen taloudellista tilannettaan ensimmäisen aallon koronaepidemian jäljiltä. Arviomme mukaan tervehdyttämistarpeet jatkuvat pitkälle ensi vuoteen. Tämän lisäksi tulevat kuukaudet näyttävät, syveneekö yritysten tilanne uuden epidemia-aallon vuoksi entisestään. Pidämme tärkeänä, että poikkeuslainsäädännön kautta voidaan nopeasti reagoida muuttuvaan taloustilanteeseen. Näin ollen ulosottokaaren määräaikaisia poikkeuksia tulee tarkastella uudelleen ensi vuoden alkupuolella.

Arvio: Ei muutosta

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 25 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Valtakunnanvoudinvirasto: Lailla on tarkoitus jatkaa Covid-19 -epidemian johdosta annettua väliaikaista lainsäädäntöä ensi vuoden huhtikuun loppuun. Sisällöltään se vastaisi nykyistä ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia (289/2020).

Esityksen tavoitteet helpottaa epidemiasta ja siitä johtuvista oloista aiheutuvia taloudellisia vaikeuksia on pidettävä hyväksyttävinä ja oikeasuhtaisina. Ottaen huomioon tartuntojen määrän kiihtymisen väliaikaisen lainsäädännön jatkaminen vaikuttaa perustellulta. Väliaikainen lainsäädäntö on Valtakunnanvoudinviraston havaintojen mukaan ollut toimiva.

Covid-19 -epidemian vaikutukset ulosottotoimeen ovat olleet toistaiseksi suhteellisen lieviä. Asiamäärät ja velallismäärät ovat pysyneet jokseenkin vuoden 2019 tasolla. Osittain tähän on voinut vaikuttaa velkojien, esimerkiksi Verohallinnon, pidättyväinen linja ulosottohakemuksissa. Häätöjen määrä on laskenut noin 10 prosenttia. Asiointi ulosotossa on rajattu mahdollisuuksien mukaan sähköiseen asiointiin ja monien toimipaikkojen aukioloaikoja on rajoitettu ja siirrytty ajanvarauksella tapahtuvaan käyntiasiointiin. Ulosoton tuloksellisuus on säilynyt hyvänä. Tietyissä toimituksissa, kuten omaisuuden rahaksi muutossa, on havaittu hidastumista. Toistuvaivaistulon ulosmittaukseen liittyviä helpotushakemuksia tehdään noin 20 prosenttia enemmän kuin viime vuonna. Asioiden käsittelyajat ovat noin 15 prosenttia pidemmät, mikä voi ennakoida vireillä olevien asioiden lisääntymistä ja ruuhkautumista, erityisesti, jos asiamäärät odotusten mukaisesti kasvavat. Koronavirustaudin talouteen aiheuttamat vaikeudet näkyvät ulosottotoimessa vasta myöhemmin. Sama ilmiö on todettu esimerkiksi Ruotsin ulosottolaitoksessa.

Ulosoton rakenneuudistus, joka tulee voimaan 1.12.2020, osoittaa, miten ulosottotoimen resurssit riittävät tehtävän hoitamiseen.

Arvio: Ei muutosta

Helsingin talous- ja velkaneuvonta, Virva Sirén: Ei huomautettavaa esityksen sisällöstä.

Arvio: Ei muutosta.

Verohallinto: Verohallinnolla ei ole lausuttavaa hallituksen esityksestä ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta.

Arvio: Ei muutosta

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry: Suomen Perimistoimistojen Liitto ry (SPL) on nykyisen ulosottokaaren väliaikaisen muutoksen osalta lausunut, että se ymmärtää tilanteen poikkeuksellisuuden ja lakimuutoksen tarpeen. Samoin se on lausunut, että sen mielestä väliaikaista lakia pitäisi soveltaa ainoastaan niissä tilanteissa, jotka liittyvät covid-19 -epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista aiheutuviin velallisen maksuvaikeuksiin. Samoin SPL on tuonut esiin, että ulosoton toimenpiteiden keston pitää olla sidottuna väliaikaisen lain voimassaolon päättymiseen.

Nyt on ehdotettu, että lain voimaantulosäännöstä muutettaisiin niin, että väliaikainen laki olisi voimassa kuusi kuukautta pidemmän ajan kuin alkuperäinen ajanjakso oli. SPL vastustaa lain voimaantulosäännöksen muuttamista. Nykyisessä väliaikaisessa laissa on korostettu sääntelyn ajallista oikeasuhtaisuutta. Hallituksen esityksessä 44/2020 on todettu, että: ”Perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvattuun omaisuuden suojaan kohdistuvan sääntelyn on kuitenkin oltava riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä” sekä että: ”Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on lisäksi se, että lain on tarkoitettu olevan voimassa väliaikaisesti, lokakuun loppuun asti. Edellä lain voimaantuloa koskevassa kohdassa on arvoitu sitä aikaa, jonka aikana väliaikaisen lain tavoitteena olevat vaikutukset saavutetaan. Sääntelyn voimassaolo

on siten rajattu ajallisesti välttämättömään, ja sitä on pidettävä myös oikeasuhtaisena (PeVL 7/2020 vp).” Lisäksi lakivaliokunta on todennut, että: ” Perustuslakivaliokunta on sääntelyn oikeasuhtaisuuden vuoksi edellyttänyt poikkeusoloihin liittyvän sääntelyn ajallisen voimassaolon rajaamista välttämättömään (ks. PeVL 7/2020 vp, s. 5). Nyt käsiteltävänä olevaa lakiehdotusta ei ole pohjattu perustuslain 23 §, mutta ehdotettu sääntely perustuu ja sen voimassaolo on sidottu poikkeusolojen käsillä oloon. Perustuslakivaliokunnan lausunto on tämän vuoksi lakivaliokunnan näkemyksen mukaan aiheellista ottaa huomioon arvioitaessa ehdotetun sääntelyn ajallista soveltamista.”

SPL pitää lainsäädännön kannalta hyvin ongelmallisena sitä, jos Suomessa aletaan säätää erilaisiin kriisitilanteisiin väliaikaisia lakeja ja niiden kestoa vielä pidennetään vaikka pidennyksen kohteena on laki, joka on juurikin säädetty ajallisesti rajallisena ja on ollut sen vuoksi perustuslaillisesti hyväksyttävissä. Ongelmallista on myös se, ettei kriisin tämän hetkisestä olemassaolosta ole edes oletuksia suurempaa tietoa. Esimerkiksi Suomen Yrittäjät ry:n 30.7.–10.8.2020 teettämän yrittäjägallupin mukaan liki 90 % yrityksistä uskoi joko varmuudella taikka ehkä selviävänsä koronakriisistä. Lisäksi on tuotu esiin kriisin vaikuttaneen talouden uudistamisen kiihtymiseen ja kriisi on varmaankin muuttanut jotain talousmekanismeja pysyvästi. Tällainen kehitys on osa maailmantaloutta eikä kyse ole mistään väliaikaisesta asiasta. Väliaikaisten lakien jatkaminen ilman riittäviä perusteita voi aiheuttaa kyseisenkaltaisen väliaikaisen sääntelyn vakiintumista milloin minkäkin kaltaisiin tilanteisiin ja horjuttaa siten koko sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja lainsäädännön peruspohjaa.

Väliaikaisen lain voimaantulo ja sen ajallinen oikeasuhtaisuus on ollut ulosottokaaren väliaikaisen lain osalta tarkoin harkittu. Suomi ei enää ole poikkeusoloissa eikä tiedossa myöskään ole, että kriisin vaikutukset ulottuisivat kriisinomaisesti tähän hetkeen. Velallisilla voi aiheutua maksuvaikeuksia moninaisista eri syistä ja ulosottokaareen sisältyy jo moninaisia huojennuksia mitkä ovat käytettävissä. Velallisia ei enää tässä tilanteessa ole syytä asettaa eri asemaan siitä riippuen mistä velallisen maksuvaikeudet sattuvat johtumaan.

Arvio: Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on hallituksen esityksessä 44/2020 pidetty sitä, että lain on tarkoitettu olevan voimassa väliaikaisesti.

Väliaikaista lakia säädettäessä keväällä 2020 ei ole ollut mahdollista ennustaa covid-19 –epidemian kestoa tai sen taloudellisten vaikutuksia, eikä niiden esiin tulemista ulosottomenettelyssä. Vaikutusten arviointiin ei myöskään ole ollut saatavissa luotettavaa aineistoa, koska vastaavaa epidemiaa ei ole aikaisemmin koettu. Tämän vuoksi väliaikaisen lain voimassaolo rajoitettiin kuuteen kuukauteen.

Covid-19 –epidemian aiheuttamat tartunnat ovat lähteneet syksyllä 2020 taas kasvuun. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 8.10.2020 julkaiseman tiedotteen mukaan uusien covid-19 –tapausten määrä Suomessa on lisääntynyt viikoittain merkittävästi viimeksi kuluneen kuukauden ajan. Tautitapausten ilmaantuvuus on jyrkässä nousussa ja positiivisten näytteiden osuus testatuista on jatkanut kasvuaan. Yli puolessa uusista tautitapauksista tartunnanlähde jää epäselväksi.

Epidemia tulee käsillä olevan tiedon mukaan jatkumaan ja aiheuttamaan taloudellisia vaikutuksia. Takuusäätiö on lausumassaan tuonut esiin, että heidän omissa palveluissa koronan vaikutukset toimeentuloon ja taloudellisista sitoumuksista selviytymiseen ovat nousseet esille neuvontapalveluissa suuremmissa määrin vasta loppukesästä alkaen. Tämä vastaa myös Valtakunnanvoudinviraston arviota tilanteesta. Taloudelliset muutokset näkyvät ulosottomenettelyssä aina viiveellä. Tämän vuoksi lain alkuperäisen tarkoituksen mukaisia vaikutuksia ei saavuteta, jos väliaikaisen lain voimassaolo päättyy 31.10.2020.

Sääntelyn voimassaolo on siten rajattu ajallisesti välttämättömään, ja sitä on pidettävä myös oikeasuhtaisena.

Sääntelyn perustuslainmukaisuudesta on erillinen professori Viljasen lausuma.

Arvio: Ei muutosta

Takuusäätiö: Takuusäätiö kannattaa esitystä, jolla ulosottokaaren väliaikaisten säännösten, joissa säädetään ulosottomenettelyn keventämisestä, rajoittamisesta ja täytäntöönpanon lykkäämisestä covid-19 -epidemian vuoksi voimassaoloaikaa pidennetään 30.4.2021 saakka.

Takuusäätiön vahvana huolena on, että covid-19-epidemian vaikutukset ulottuvat vuoden 2021 puolelle ja niistä aiheutuvat maksuvaikeudet ja velkaongelmat realisoituvat viiveellä. Vasta kun omat selviytymiskeinot kuten säästöjen käyttäminen, luottojen lyhennysvapaiden ja väliaikaisten maksuohjelmamuutosten hyödyntäminen tai uuden luoton nostaminen on käytetty, tulevat taloudelliset vaikeudet esille jossain kanavassa (perintä, ulosotto talous- ja velkaneuvonta, Takuusäätiö).

Takuusäätiön omissa palveluissa koronan vaikutukset toimeentuloon ja taloudellisista sitoumuksista selviytymiseen ovat nousseet esille neuvontapalveluissa (Velkalinja ja Kysy rahasta -chat) suuremmissa määrin vasta loppukesästä alkaen. Esimerkiksi elokuussa em. palvelukanavilla neuvottiin useampia ihmisiä kuin koskaan aikaisemmin. Pienlainapuolella kysyntä lyhennysvapaisiin ja tarve pitempiaikaisiin maksuohjelman muutoksiin ovat kasvaneet. Takuusäätiö lisäsi heti maaliskuussa pankkien mahdollisuuksia myöntää lyhennysvapaata järjestelylainoihin, joilla velat on järjestelty vapaaehtoisesti säätiön myöntämällä takauksella. Nyt kun pankkien joustokeinot on käytetty, muutoshakemusten määrässä on nähtävissä kasvua. Maksuohjelman muutostarpeen taustalla on lomautusten pitkittyminen, työttömäksi jääminen tai työllistymisvaikeudet. Myös takausten hakemusmäärä on kasvanut tänä vuonna noin 40 prosentilla viime vuoteen verrattuna, mikä kertoo ylivelkaantuneiden ihmisten kasvavasta tarpeesta velkojensa kohtuulliseen järjestelyyn.

Esityksestä ilmenee, että alkuvuonna on ulosotossa haettu aiempaa enemmän vapaakuukausia ja huojennuksia. Toisaalta perintätulos ei ole pienentynyt 2019 vuoteen verrattuna eikä käsittelyaika ole pidentynyt olennaisesti. Koska koko tilanteen kuva ja sen seuraukset eivät vielä ole selkeästi tiedossa, Takuusäätiön mielestä on tarpeen edelleen tehdä toimenpiteitä, joilla tuetaan ylivelkaantuneiden ja ulosotossa olevien kansalaisten selviytymistä vallitsevan koronavirustilanteen (covid-19) aikana. Ulosottoperuste on lähtökohtaisesti voimassa 15 vuotta. Tähän suhteutettuna 12 kuukaudenkaan väliaikainen mahdollisuus joustaa ulosottomenettelyssä poikkeuksellinen taloustilanne huomioiden ei ole kohtuuton velkojankaan näkökulmasta. Takuusäätiö uskoo, että tarve ulosoton helpotuksiin säilyy tai kasvaa vielä lähitulevaisuudessa, jos lomautusten kestoja pidennetään tai jatketaan toistaiseksi voimassa oleviksi tai yrityksiä ajautuu konkurssiin ja sen myötä menetetään työpaikkoja. Voimassa olevat matkustusrajoitukset ja viime päivien kiristykset esimerkiksi ravintoloiden ja yökerhojen aukioloajoissa antavat viitteitä siitä, että monen ihmisen tulot pienentyvät ja työpaikat ovat vaarassa. Takuusäätiö katsoo, että ulosottokaaren väliaikaisten covid-19 -säännösten voimassaolon jatkamiselle on todellinen tarve.

Arvio: Ei muutosta

Professori Tuula Linna: Voimassa oleva väliaikainen laki ulosottokaaren muuttamiseksi (jälj. väliaikaislaki) valmisteltiin kireällä aikataululla, mutta silti huolellisesti. Laki on toiminut hyvin.

Helpotukset on suunniteltu niin, että ne merkitsevät velallisille annettavan informaation lisäämistä ja ulosoton helpotuksia ajallisen perinnän suhteen eli ulosoton lykkäämistä tai lieventämistä. Sen sijaan väliaikaislailla ei tehty määrällisiä muutoksia velkojien saataviin, toisin sanoen velkojien saamisoikeuksia ei leikattu. Tästä syystä väliaikaislaki ei aiheuta juurikaan määrällisiä menetyksiä velkojille, koska lopullisen vanhentumisen määräajat (15/20 vuotta) ovat pitkät. Päinvastoin saattaa hyvinkin käydä niin, että helpotus esimerkiksi toistuvan elinkeinotulon ulosmittauksessa antaa elinkeinonharjoittajalle mahdollisuuden jatkaa liiketoimintaa ja siten myös velkojien maksunsaanti parantuu.

Väliaikaislaki on mitä ilmeisimmin kohdentunut voimassaoloaikana oikeaan velallisryhmään, sillä ulosottolaitoksen kertymä on esityksen mukaan pysynyt suunnilleen viime vuoden tasolla. Tämä tarkoittanee sitä, että helpotuksia ovat saaneet sellaisen pienituloiset ulosottovelalliset, joilta ulosottoteitse perittävä määrä ei ole huomattava muutoinkaan. Kertymään on tosin vaikuttanut myös ulosottovelallisten määrä. Pidän perusteltuna sitä, että jatkoa-aika on vähintään ehdotettu kuusi kuukautta. Lyhyempää voimassaoloa ei ole perusteltua esittää, koska kansalaisten taloudelliset ongelmat tulevat esiin viiveellä ulosotossa. Ihmisen käyttävät ensin taloudelliset puskurinsa ja usein velanottokykynsä loppuun ennen kuin päätyvät ulosottoon. Valitettavasti on todennäköistä, että covid-19 –epidemian aiheuttama ulosottovelallisten määrän kasvu vielä kiihtyy. Puolen vuoden jatkoaika on nähdäkseni vähimmäismäärä, joka riittää tuomaan ennakoitavuutta ulosottovelallisille. Vaikka lääketieteellinen ratkaisu epidemiaan löytyisi pian, kestää tovi ennen kuin velallisten asema kohenee. Jos näin kuitenkin kävisi, laki ei tulisi sovellettavaksi, koska soveltamisen edellytykset on sidottu nimenomaan epidemiaan.

Myös käsillä oleva hallituksen esitys on huolellisesti valmisteltu. Arvostettavaa on, että esityksessä on seurattu väliaikaislain vaikutuksia. Esimerkiksi myönteisiä vapaakuukausipäätöksiä on tehty noin 17 % enemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. On luultavaa, että suuri osa lisäyksestä johtuu juuri väliaikaislaista.

Yhteenvetona totean, että kannatan esitystä ulosottokaaren muuttamisesta annetun väliaikaislain voimassaoloajan jatkamisesta.

Arvio: Ei muutosta.

Professori Veli-Pekka Viljanen: Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta. Laki vastaisi sisällöltään 30.4.2020 säädettyä lakia ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta (289/2020), jonka voimassaolo päättyy 31.10.2020. Kyseinen laki on säädetty ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta (ks. HE 44/2020 vp, LaVM 5/2020 vp). Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.11.2020 ja se olisi voimassa 30.4.2021 asti.

Lakiehdotuksella halutaan varmistaa, että ulosottomiehillä on lainsäädäntöön perustuva mahdollisuus myöntää ulosottomenettelyssä joustoja, jotka huomioivat poikkeuksellisen taloustilanteen, ja näin turvata kansalaisten ja yritysten taloudellinen selviytyminen covid-19-epidemian aiheuttamista vaikeuksista. Tavoitteena on, että velallisille laissa tarkoitetut ulosmittauksen rajoitukset ja huojentamiset helpottavat poikkeusolojen aiheuttamasta talouden tilapäisestä ahdingosta selviytymistä (HE, s. 4).

Lakiehdotuksessa muutettaisiin väliaikaisesti ulosottokaaren säännöksiä, joilla mahdollistetaan ulosottomenettelyn määräaikainen rajoittaminen ja huojentaminen. Maksuajan osalta velalliselle voidaan antaa normaalia pidempi maksuaika (4 luvun 6 §). Covid-epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista johtuva väliaikainen maksuvaikeus voidaan ottaa huomioon ulosottokaaren olennaisesti heikentynyttä maksukykyä koskevassa säännöksessä (4 luvun 51 §). Vapaakuukausien myöntämistä koskevassa säännöksessä otettaisiin niin ikään huomioon covid-19 –epidemiasta tai siitä aiheutuvista poikkeusoloista johtuva väliaikainen maksuvaikeus (4 luvun 52 §). Luonnollisen henkilön toistuvan elinkeinotulon osalta mahdollistetaan normaalia suurempi ulosmittaamatta jäävä osuus, jos velallisen maksukyky on covid-19 –epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista johtuvan väliaikaisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt (4 luvun 64 §). Häädön osalta muuttopäivää voidaan poikkeuksellisesti siirtää pidemmälle kuin ulosottokaaren pysyvä sääntely edellyttäisi (7 luvun 4 §). Ulosottokaaren yleisten menettelysäännösten osalta joutuisuusvaatimusta täsmennetään siten, että covid-19 –epidemian tai siitä johtuvien poikkeusolojen aiheuttaman lisäajan tarve on huomioitava tehtäessä täytäntöönpanotoimia tai asetettaessa määräaikoja ulosoton hakijoille tai vastaajille (3 luvun 21 §).

Ehdotettua sääntelyä on valtiosääntöoikeudellisesti arvioitava erityisesti perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan sekä perustuslain 21 §:ssä turvatun viranomaiskäsittelyn joutuisuusvaatimuksen kannalta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan ulosottolainsäädännön kaltainen täytäntöönpanosääntely kuluu sinänsä tavallisen lain alaan, vaikka se kajoaa väistämättä tavalla tai toisella vel-

kojan asemaan velkasuhteesta johtuvien varallisuusoikeudellisten oikeuksien haltijana. Valiokunnan mielestä perustuslaissa turvatun omaisuudensuojan asianmukainen huomioon ottaminen merkitsee tällaisen sääntelyn yhteydessä ennen muuta sitä, että velkojan aseman heikentyminen ei saa muodostua velkojan kannalta kohtuuttomaksi (ks. esim. PeVL 33/2002 vp, s 2).

Arvioitaessa ehdotetun sääntelyn suhdetta omaisuudensuojaan voidaan sääntelyn tavoitetta turvata kansalaisten ja yritysten taloudellinen selviytyminen covid-19-epidemian aiheuttamista vaikeuksista pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena rajoittaa jossain määrin velkojan omaisuudensuojaa. Ehdotetulla sääntelyllä turvataan esimerkiksi velallisen mahdollisuuksia poikkeusoloista riippumatta jatkaa elinkeinotoimintaa ja velallisen mahdollisuuksia ylipäänsä selvitä väliaikaisista taloudellisista vaikeuksista tilanteessa, jossa velallisen taloudellisen aseman heikentyminen on johtunut nimenomaan covid-19 –epidemiasta ja siitä aiheutuneista poikkeusoloista. Tässä mielessä sääntelyn taustalla voidaan nähdä julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PL 22 §) myös poikkeusoloissa.

Rajoituksen oikeasuhtaisuuden näkökulmasta on merkitystä sillä, että sääntelyllä ei puututa sinänsä velkojan ja velallisen oikeusasemaan, vaan kyse on ainoastaan velkojan oikeuksien täytäntöönpanoa koskevasta sääntelystä ja sitä koskevan nykysääntelyn sovittamisesta yhteen koronaviruksen aiheuttamaan poikkeukselliseen taloustilanteeseen. Nykysääntelyyn tehdyt sisällölliset muutokset ovat varsin maltillisia. Sääntely on myös lakiehdotuksen mukaan väliaikainen. Kun otetaan huomioon tämänhetkinen epidemiatilanne ja se, että epidemiasta johtuvat taloudelliset seuraukset voivat ilmetä viiveellä, voidaan ehdotettua puolen vuoden voimassaoloaikaa pitää valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomana. Kokonaisarviona katson, ettei ehdotettua sääntelyä voida pitää velkojien kannalta kohtuuttomana. Tätä osoittaa myös se, että hallituksen esityksessä tehdyn vaikutusarvion mukaan 1.5.-30.10.2020 voimassa oleva väliaikainen laki ei ole ainakaan merkittävällä tavalla vaarantanut velkojan oikeuksien toteutumista (HE, s. 5). Edellä olevan perusteella ehdotuksiin ei arvioni mukaan sisälly perustuslaillisia ongelmia omaisuudensuojan näkökulmasta.

Ehdotettu sääntely merkitsisi joissakin tapauksissa täytäntöönpanoajan pidentymistä. Pidennykset olisivat kuitenkin laajuudeltaan varsin rajoitettuja. Esimerkiksi maksuaikaa ja vapaakuukausien perusteita ja muuttopäivää koskevat säännökset sisältäisivät edelleen enimmäisajat, joita on pidettävä poikkeusolot huomioon ottaen kohtuullisina. Hallituksen esityksen vaikutusarvion mukaan väliaikainen laki on osaltaan ”hieman pidentänyt” ulosoton käsittelyaikoja (HE, s. 5). Käsittelyaikojen pidentymisen ei voitane kuitenkaan katsoa vaarantaneen velkojan oikeuksien toteutumista. Katson, ettei sääntely ehdotetussa muodossa muodostu ongelmalliseksi myöskään perustuslain 21 §:ssä viranomaistoiminnalle asetetun joutuisuusvaatimuksen näkökulmasta.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaan valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta, jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen tai muun asian perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä. Arvioni mukaan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen sisältämään lakiehdotukseen ei sisälly sellaisia perustuslain kannalta ongelmallisia säännöksiä, joiden vuoksi lakivaliokunnan tulisi pyytää asiassa perustuslakivaliokunnan lausunto.

Arvio: Ei muutosta.